

Sanomalehtien mikro kuvauksen lopettaminen - tilannekatsaus ja mahdollisia ratkaisuja

Keskustelunavaus Yleisten kirjastojen neuvostolle 13.11.2025

Hanna Arpiainen & Johanna Lilja

Mikrofilmien käyttö

- Kansalliskirjasto mikrokuvannut kattavasti kaikki suomalaiset sanomalehdet
- 2017-2023 kaikki uudet sanomalehdet digitoitu ja mikrofilmi tuotettu digitoidusta
- Mikrofilmikopioita välitettiin myös kirjastoihin Suomessa ja ulkomailla
- Korkeimman hallinto-oikeuden päätös mahdollisti mikrofilmien välittämisen tuotantokustannusten hinnalla – kopio kirjastolta kirjastolle.

Kuva: Kansalliskirjaston kuvapankki.

Miksi mikrofilmituotannosta luovuttiin?

- 2021 päätettiin, että mikrofilmitulostus lopetetaan 2024.
Taustalla:
 - Laitehuoltoon ja tarviketoimituksiin liittyvät epävarmuudet
 - Uudet lehdet digitoitiin sanomalehtiprosessissa ja CSC pitkäaikaissäilytysratkaisu oli valmistumassa
 - Mahdollisuudet huoltaa tai uusia laitteita tai tilata tarvikkeita kaventuivat
- Luopumispäätöksestä tiedotettiin maaliskuussa 2023
 - Pitkäaikaissäilytys eli PAS-ratkaisu oli tuolloin valmis
- Toukokuussa 2023 tarviketoimittaja ilmoitti lopettavansa toimitukset
 - Uusia filmejä ja aineita testattiin, mutta eivät sopineet nykyiseen prosessiin
 - Asiakkaille voitiin toimittaa vain osa aiemmasta tilauskannasta – heille kaikkein tärkeimmät lehdet

Ratkaisuksi digitoidun sanomalehtiaineiston käyttö yleisissä kirjastoissa?

Käyttöoikeus edellyttäisi

- sopimista Kopioston kanssa
- Kansalliskirjastolle uuden palvelukonseptin suunnittelua

The screenshot shows a web browser window with the URL <https://digi.kansalliskirjasto.fi/search?formats=NEWSPAPER>. The page features a search bar with the text "Hae sivujen tekstisisällöstä" and a search button. Below the search bar are various filters and options, including checkboxes for "vaadi kaikki hakusanat", "sumea haku", "tekstisisällöstä", and "kuvaillutiedoista". There are also dropdown menus for "kaikki nimikkeet", "kaikki kokoelmat", "Aikaväli", "kaikki tekijät (kirjat)", "kaikki julkaisijat", "kaikki julkaisupaikat", "kaikki avainsanat", and "kaikki kielet". The search results section shows "1216941 niteen sivua" and "5675933 niteen osaa". A specific result is highlighted: "Tyynenmeren sanomat : kuulumisia Lännen-waltioista ynnä muualta nro 1 Näytenumero 25.4.1901, V.E. Bergman & E. Hukkanen: sivu 1". The page also includes a "Kysy chatissa" button and a "University Menu" link.

Kopioston lisensioinnin piirteitä

- Hinnoitteluun vaikuttaa sivumäärä ja arvioitu käyttäjämäärä
 - Uudemmat lehdet kalliimpia kuin vanhemmat
 - Yleinen verkkokäyttö kallein
 - Rajattu verkkokäyttö edullisempi, mutta edellyttää erityisiä kirjautumisjärjestelyjä
 - Paikallinen käyttö edullisempaa kuin verkkokäyttö
 - Kansalliskirjasto perii aineiston avaamiseen liittyvän maksun ja ylläpitomaksun
 - Embargo todennäköinen – esim. 2 tuoreinta vuotta ei avata
 - Esim. Tutkain-sopimus
 - Embargo
 - KK, 15 korkeakoulua ja Kopiosto

Paikalliskäytön pilottiin tarvittaisiin

- 1-4 kirjastoa, joilla
 - Rahoitus lisenssiin (Kopiosto) ja avaamiseen (Kansalliskirjasto)
 - Tilat ja päätteet aineiston käyttämiseen
 - Työaika: sopimusehtojen läpikäymiseen, asiakkaiden opastukseen, palautteen antoon jne.
 - Kokonaiskustannukset (arvio): Aineistot 5000 - 10 000 + Työ 1 htv
- Kansalliskirjasto
 - Valmistelisi neuvottelut Kopioston kanssa
 - Selvittäisi tietoturvaratkaisujen peruseriaatteet
 - Kokonaiskustannukset (arvio) ; Työ 1 htv
- Kopioston ja oikeudenhaltijoiden suostumus
 - Sopimusmalli
 - Hinnoittelu kirjastoittain, koska aineiston laajuus ja käyttäjämäärä vaihtelisi
- Pilottikausi 2-3 vuotta. Sen jälkeen arvioitaisiin palautteen pohjalta, voiko mallia tarjota kaikille kirjastoille.

Etenemisen mahdollisuudet

- Pitäisi selvittää projektin kustannukset osallistuvissa kirjastoissa
 - Lisenssi, työ, tila
- Pitäisi selvittää tietoturvaan liittyvät riskit ja niiden torjuntakeinot
 - Aineisto ei saa levitä käyttäjiltä ulos
- Pitäisi varmistaa Kopioston alustava kiinnostus pilottiprojektiin
- Kansalliskirjaston johto päättäisi projektista, kun pilotin suunnitelma on täsmentynyt
- Pilottiprojekti edellyttäisi rahoituksen ja olisi mahdollinen aikaisintaan 2026
- Haluaako Yleisten Kirjastojen Neuvosto, että tehdään kysely, jossa tiedustellaan
 - 1) Kiinnostusta osallistua pilottiin
 - 2) Kiinnostusta ottaa palvelu käyttöön pilotin jälkeen, jos vuosikustannukset arviolta 5000 – 20 000 euroa

www.kansalliskirjasto.fi